

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
przedmiotu język polski szkół
podstawowych i ponadpodstawowych

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Materiał opracowany w ramach grantu przez Centrum Rozwoju Edukacji w Sieradzu

Spis treści

1. Scenariusz lekcji języka polskiego dla klasy VI szkoły podstawowej	3
2. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy VIII szkoły podstawowej	9
3. Scenariusz zajęć dla klasy VIII szkoły podstawowej (język polski, historia).....	20
4. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy II liceum ogólnokształcącego i technikum	29
5. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy II liceum ogólnokształcącego i technikum	39
6. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy drugiej technikum.....	44

1. Scenariusz lekcji języka polskiego dla klasy VI szkoły podstawowej

Prowadzący zajęcia: nauczyciel języka polskiego

Temat lekcji: Dlaczego według jaskółki niedobre są spółki? Jan Brzechwa „Lis i jaskółka”.

Czas trwania: 2 godziny lekcyjne

Cele ogólne:

- Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii (I.2).
- Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami (I.4).

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- omawia elementy świata przedstawionego w bajce Jana Brzechwy (I.1.1);
- rozpoznaje cechy bajki (I.1.3);
- opowiada o wydarzeniach ukazanych w utworze oraz ustala kolejność zdarzeń i rozumie ich wzajemną zależność (I.1.7);
- odróżnia dialog od monologu, rozumie ich funkcje w utworze (I.1.8);
- charakteryzuje bohaterów (I.1.9);
- przedstawia własne rozumienie utworu i je uzasadnia (I.1.17);
- wyszukuje informacje wyrażone wprost i pośrednio (I.2.2);
- odróżnia informacje o faktach od opinii (I.2.6);
- odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia (I.2.11);
- uczestniczy w rozmowie na zadany temat (III.1.1);
- redaguje notatkę (III.2.5).

Metoda:

- dyskusja,
- „burza mózgów”,
- praca z tekstem,
- heureka (pytania i odpowiedzi),
- skojarzenia.

Środki dydaktyczne:

1. Komputer bądź laptop z zainstalowaną aplikacją Microsoft Teams.
2. Słuchawki i mikrofon współpracujące z aplikacją Microsoft Teams.
3. *NOWE Słowa na start! 6, Podręcznik do języka polskiego dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wyd. Nowa Era.
4. Karta pracy „Fakt czy opinia”.
5. Karta pracy „Bajka czy baśń”.
6. [Ćwiczenia on-line](#) [dostęp: 9.12.2021]

Proponowany przebieg zajęć:

I. Wstęp

1. Nauczyciel wykonuje czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności, podanie tematu i określenie celów lekcji.
2. Nauczyciel przedstawia sylwetkę autora - kilka ważnych informacji. (Jan Brzechwa – właściwie Jan Wiktor Lesman, urodził się 15 sierpnia 1898 r. w Żmerynce, zmarł 2 lipca 1966 r. w Warszawie. Był wnukiem warszawskiego księgarza i wydawcy, Bernarda Lesmana i stryjecznym bratem poety Bolesława Leśmiana, któremu zawdzięcza swój pseudonim artystyczny: Brzechwa. Poeta i satyryk, z zawodu adwokat, ekspert w dziedzinie prawa autorskiego. Do literatury przeszedł głównie jako autor bajek i wierszy dla dzieci: Kaczka Dziwaczka, Akademia Pana Kleksa, Szelmostwa lisa Witalista, Ptasie plotki, Pchła Szachrajka. Był również tłumaczem utworów pisanych w języku rosyjskim.).
3. Nauczyciel inicjuje rozmowę na temat bajek. Zadaje uczniom pytania:
 - Jakie bajki oglądali w dzieciństwie?
 - Jaka była ich ulubiona bajka i postać?
 - Czy bajki mogą czegoś uczyć?

Następnie nauczyciel prosi o podanie skojarzeń ze słowem bajka („burza mózgów”).

II. Realizacja

1. Informacja, czym jest bajka. Nauczyciel wyjaśnia definicję słowa bajka, którą uczniowie zapisują w zeszytach: Bajka - krótki utwór literacki zawierający morał, często wierszowany, żartobliwy. Wyróżniamy bajki narracyjne i epigramatyczne. Bohaterami są zazwyczaj zwierzęta (choć mogą być też

rośliny, rzeczy czy ludzie), które odzwierciedlają cechy ludzkie (alegoria). Bajki wywodzą się ze starożytności, za ich twórcę uważa się Ezopa.

2. Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie utworów (bajek), w których występuje postać lisa. Gdyby wystąpiły trudności, nauczyciel podpowiada (Ignacy Krasicki: *Lis i osieł*, Kruk i lis, Adam Mickiewicz: *Lis i kozieł*). Następnie uczniowie określają cechy lisa na podstawie wymienionych bajek (spryt, przebiegłość).
3. Nauczyciel prosi uczniów o otworenie podręcznika *NOWE Słowa na start!* 6 na stronie 113 i przeczytanie znajdującego się tam utworu. Następnie prosi o wysłuchanie nagrania: [Lis i jaskółka - Jan Brzechwa](#) [dostęp: 9.12.2021].
4. Uczniowie przypominają elementy świata przedstawionego (miejsce, czas wydarzeń, bohaterowie, wydarzenia) i odnajdują je w bajce (lis i jaskółka zawierają spółkę, na której lis się bogaci), czas i miejsce akcji: przed nadejściem zimy, miejsce bliżej nieokreślone, w okolicach obsadzanego pola).
5. Nauczyciel podaje link do ćwiczenia interaktywnego, w którym uczniowie muszą ułożyć plan wydarzeń: [Ćwiczenia do bajki Jana Brzechwy "Lis i jaskółka"](#) [dostęp: 9.12.2021].
6. Uczniowie zastanawiają się, kto czerpie korzyści ze spółki (tylko lis) i dlaczego (zasiewał pole tak, aby to on mógł zbierać plony (marchew, gdy zbierał korzonki i kapustę, gdy zabierał wierzchołki)?
7. Uczniowie wykonują ćwiczenie interaktywne, które pomoże w ustaleniu cech głównych bohaterów: [Ćwiczenia do bajki Jana Brzechwy "Lis i jaskółka"](#) [dostęp: 9.12.2021].
8. Prowadzący prosi uczniów o ustalenie, czym jest dialog (rozmowa co najmniej dwóch osób) i monolog (wypowiedź jednego bohatera) i wskazanie w tekście dialogu. Następnie pyta, kto opowiada o wydarzeniach (narrator). Uczniowie ustalają, czy ocenia on postępowanie bohaterów, czy unika tego (narrator nie ocenia, podaje tylko fakty, nie opinie) i wyjaśniają różnicę między faktem a opinią (fakt - coś, co miało miejsce, można to udokumentować, a opinia- osobisty pogląd, czyjeś zdanie na jakiś temat). Nauczyciel udostępnia uczniom kartę pracy nr 1 (Załącznik nr 1 „Fakt czy opinia”), którą uczniowie wypełniają. Po 4-5 minutach nauczyciel udostępnia ekran i prosi pojedynczych uczniów o uzupełnienie tabelki.

9. Uczniowie zastanawiają się, jaki morał płynie z omawianej bajki (należy zawsze uważać, aby nie zostać wykorzystanym; nigdy nie wolno zbyt szybko zaufać; najpierw należy się upewnić, wszystkiego dowiedzieć)? Następnie ustalają, czy jest on wyrażony wprost, czy pośrednio (wyrażony wprost w dwóch ostatnich wersach Mówią odtąd jaskółki/ Że niedobre są spółki). Uczniowie samodzielnie redagują notatkę, którą zapisują w zeszycie, po

Lis i jaskółka zawarli spółkę.	
--------------------------------	--

czym nauczyciel prosi kilkoro uczniów o jej odczytanie (koryguje ewentualne błędy).

III. Podsumowanie

1. Nauczyciel prosi uczniów o wymienienie cech bajki, a następnie wypełnienie karty pracy (Załącznik nr 2- „Bajka czy baśń”). Po 2-3 minutach nauczyciel udostępnia ekran i prosi pojedynczych uczniów o uzupełnienie tabelki.
2. Następnie wspólnie z uczniami wypełnia ćwiczenie interaktywne, w celu podsumowania i utrwalenia wiadomości dotyczących bajki i morału z niej płynącego: [Ćwiczenia do bajki Jana Brzechwy "Lis i jaskółka"](#) [dostęp: 9.12.2021].

Bibliografia:

1. *NOWE Słowa na start! 6*, Podręcznik do języka polskiego dla klasy szóstej szkoły podstawowej, Wyd. Nowa Era.
2. Karta pracy nr 1 „Fakt czy opinia?”:

Rozpoznaj podane wypowiedzi.

Do wyrażen umieszczonych w tabelce przypisz odpowiednio litery: F, gdy zdanie dotyczy faktu, O gdy opinii.

Uważam, że lis był przebiegły.	
Lis zasadził na polu marchew.	
Postępowanie lisa było nieuczciwe.	
Pewnego dnia doszło do spotkania lisa i jaskółki.	
Podział plonów nie był sprawiedliwy.	
Sądzę, że jaskółka została oszukana.	
Na polu została zasadzona kapusta.	
Plony udało się zebrać przed nadejściem zimy.	
Jaskółka była naiwna.	

ODPOWIEDZI: F, O, F, O, F, O, O, F, F, O

3. Karta pracy nr 2 „Bajka czy baśń?”:

Dopasuj podane informacje i wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli:

- krótki utwór wierszowany;
- walka dobra ze złem;
- występują czary i magiczne przedmioty;
- zawiera morał;
- zawiera sformułowania: za górami, za lasami lub dawano, dawno temu;
- ukazane zostały ludzkie wady i zalety;
- zwierzęta, przedmioty czy zjawiska obdarzone są cechami ludzkimi;
- dłuższy utwór;
- pojawiają się rymy.

Cechy bajki	Cechy baśni

4. Ćwiczenia online: [Ćwiczenia do bajki Jana Brzechwy "Lis i jaskółka"](#) [dostęp: 9.12.2021].

2. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy VIII szkoły podstawowej

Scenariusz zajęć: dla klasy VIII szkoły podstawowej, język polski.

Prowadzonych przez: nauczyciela języka polskiego.

Temat: Przenosimy się w świat bohaterów „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego.

Cele kształcenia:

Wymagania ogólne podstawy programowej:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury.
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.
3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym.
5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości jako podstawy tożsamości narodowej.

II. Kształcenie językowe.

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej.
4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Usprawnianie czynności fonacyjnych, artykulacyjnych i prozodycznych uczniów.

IV. Samokształcenie.

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.
5. Rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim: (...) symbol (...) i określa (jego) funkcje;

9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji;

10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii (...);

11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. (...) historyczny (...) społeczny;

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje (...).

II. Kształcenie językowe.

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców.

3. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

1) wyjaśnia, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki.

Uczeń:

2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi (...);

7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- 6) rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.

Lektury obowiązkowe: Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*.

Metody pracy:

1. praca z tekstem,
2. chmura wyrazowa,
3. praca plastyczna,
4. praca z mapą.

Formy pracy:

1. indywidualna,
2. zbiorowa,
3. grupowa.

Środki dydaktyczne:

1. komputer z kamerką i mikrofonem oraz z zainstalowaną dowolną przeglądarką internetową; MS Teams lub inny program dający możliwość pracy w pokojach oraz posiadający Whiteboard; program online do tworzenia chmur wyrazowych:

[Padlet.com](https://padlet.com) [dostęp: 18.12.2021]

[Festicite.com](https://festicite.com) [dostęp: 18.12.2021]

2. Aleksander Kamiński, „Kamienie na szaniec”;
3. kamienie oraz materiały biurowe potrzebne do wykonania zadania (można zastosować korektor, mazaki do tablic suchościeralnych, farby szkolne, a w przypadku braku w/w materiałów, np. lakier do paznokci – w zależności od dostępności w domu ucznia oraz pomysłu – ważne, by nauczyciel uprzedził, że mają to być materiały, przy pomocy których da się wykonać rysunek lub napis na kamieniu);
4. Mapa Google Warszawy (celem sprawdzenia lokalizacji poszczególnych miejsc i ustalenia kolejności zwiedzania)

[Mapa Google \(Warszawa\)](https://www.google.com/maps/place/Warszawa) [dostęp: 18.12.2021]

Przewidywany czas: 90 minut (dwie jednostki lekcyjne następujące w bezpośrednim sąsiedztwie).

Proponowany przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie do lekcji: określenie czasu i miejsca akcji „Kamieni na szaniec”. Wskazanie dokładnych miejsc akcji z nazwami ulic, dzielnicami oraz uczestnikami zdarzeń – zapisywanie w chmurze wyrazowej. Zwracanie uwagi na poprawność zapisu. Określanie dat odnoszących się do poszczególnych wydarzeń.
(5 minut)
2. Zaproponowanie uczniom wskazania miejsc, które chcieliby odwiedzić w ramach wycieczki śladami bohaterów. Podział uczniów na pokoje, przydział zadania i wyznaczenie czasu na wykonanie. Podczas wykonywania zadania wykorzystanie przez uczniów powstałej na początku lekcji chmury wyrazowej. Praca w grupach liczących po 5-6 osób.
(12 minut)
3. Zaprezentowanie przez uczniów efektów pracy w poszczególnych grupach – omówienie propozycji miejsc do odwiedzenia w ramach wycieczki śladami bohaterów *Kamieni na szaniec* – wypowiedź ustna. Motywowanie wyboru, argumentowanie własnych propozycji w sytuacji odmiennego zdania innych uczestników lekcji
(18 minut)
4. Wspólne (frontalne) ustalanie programu wycieczki na bazie miejsc wskazanych przez uczniów. Argumentowanie i kontrargumentowanie wyborów. Obrona własnego stanowiska poprzez odwołania do treści lektury. Wykorzystanie Mapy Google celem określenia lokalizacji miejsc we współczesnej Warszawie i wskazania kolejności poszczególnych punktów programu.
(10 minut)
5. W związku z ujęciem w programie wycieczki cmentarza na Powązkach, uzgodnienie możliwej do realizacji formy uczczenia bohaterów podczas wyjazdu, np. poprzez minutę ciszy, zapalenie zniczy, recytację fragmentu tekstu literackiego. Wskazanie przez nauczyciela możliwości uczczenia ideałów, w imię których bohaterowie oddali życie w formie pamiątkowych kamieni. (5 minut)

6. Instrukcja nauczyciela dotycząca pracy własnej uczniów - wykonania na przygotowanych wcześniej kamieniach grafiki kojarzącej się z lekturą – symboli zwycięstwa (wiktorii - V), Polski Walczącej, biało – czerwonej flagi narodowej, haseł propagandowych: żółwia (Pracuj wolno dla Niemca), świni (Tylko świni siedzą w kinie). Wskazywanie myśli przewodnich lektury i cytatów (np. Noblesse oblige – Szlachectwo zobowiązuje). Omawianie źródeł symbolu / cytatu, wskazywanie pomysłodawcy i wykonawcy wśród bohaterów, interpretowanie znaczenia oraz roli w rzeczywistości okupacyjnej.

(15 minut)

Podczas wycieczki śladami bohaterów lektury zrealizowanej po powrocie do edukacji stacjonarnej kamienie zostaną złożone w miejscach pamięci (np. na grobach bohaterów, przy pomnikach). W przypadku niemożliwości zrealizowania wycieczki do Warszawy, można złożyć kamienie w miejscach lokalnej pamięci o bohaterach lub zorganizować wystawę.

7. Zaprezentowanie przez uczniów wykonanych grafik (np. poprzez udostępnienie fotografii, zaprezentowanie za pośrednictwem kamerki) oraz omówienie źródła pomysłu i znaczenia symbolu. Wskazanie na związek z bohaterami lektury, wydarzeniami, miejscami. Omówienie znaczenia przedsięwzięcia dla mieszkańców okupowanej stolicy oraz dla dalszego przebiegu losów bohaterów i historii kraju.

(10 minut)

8. Poszukiwanie przez uczniów przy pomocy wyszukiwarki internetowej teksów literackich, które będą mogli zaprezentować w miejscach pamięci podczas wycieczki. Następuje przypomnienie zasad cytowania tekstu w wypowiedzi pisemnej oraz zasady prezentacji ustnej tekstu.

Zaprezentowanie przez uczniów wyszukanych przez siebie testów:

- w formie pisemnej (Whiteboard), przy czym następuje przypomnienie zasad cytowania (interpunkcja oraz podanie źródła);
- w formie ustnej - uczniowie prezentują zgromadzone fragmenty (konieczne jest przypomnienie zasad ustnej prezentacji tekstu – dykcja, interpretacja, postawa, ogólny wyraz artystyczny, podanie tytułu i autora). (15 minut)

9. Podsumowanie lekcji – określenie, w jakim stopniu udało się przenieść w świat bohaterów lektury. Rekapitulacja dotycząca miejsc i czasu akcji, bohaterów i podstawowych elementów tworzących realia życia. Wspólne zredagowanie zapytania do firmy transportowej lub wycieczkowej o możliwość zrealizowania wycieczki śladami bohaterów *Kamieni na szaniec* oraz o koszt imprezy.
(5 minut)

Praca domowa:

Przygotuj się do wycieczki śladami bohaterów „Kamieni na szaniec”. Zaplanuj 2-3 pytania, które skierujesz do przewodnika. Zabierz ze sobą kamienie, lampki, teksty do recytacji.

Odrębną lekcję można poświęcić na naukę wypełniania formularzy, korzystając z wniosku w ramach programu „Poznaj Polskę”.

Ewaluacja całościowa zajęć nastąpi w trakcie wycieczki do Warszawy. Ewaluacja cząstkowa następuje na bieżąco w formie wykonywania kolejnych zadań na poszczególnych etapach lekcji.

Bibliografia:

- Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*, Nasza Biblioteka. Ossolineum. Wrocław 1991.
- [Mapa Google \(Warszawa\)](#) [dostęp: 18.12.2021]
- [Padlet.com](#) [dostęp: 18.12.2021]
- [Festicite.com](#) [dostęp: 18.12.2021]

Załączniki:

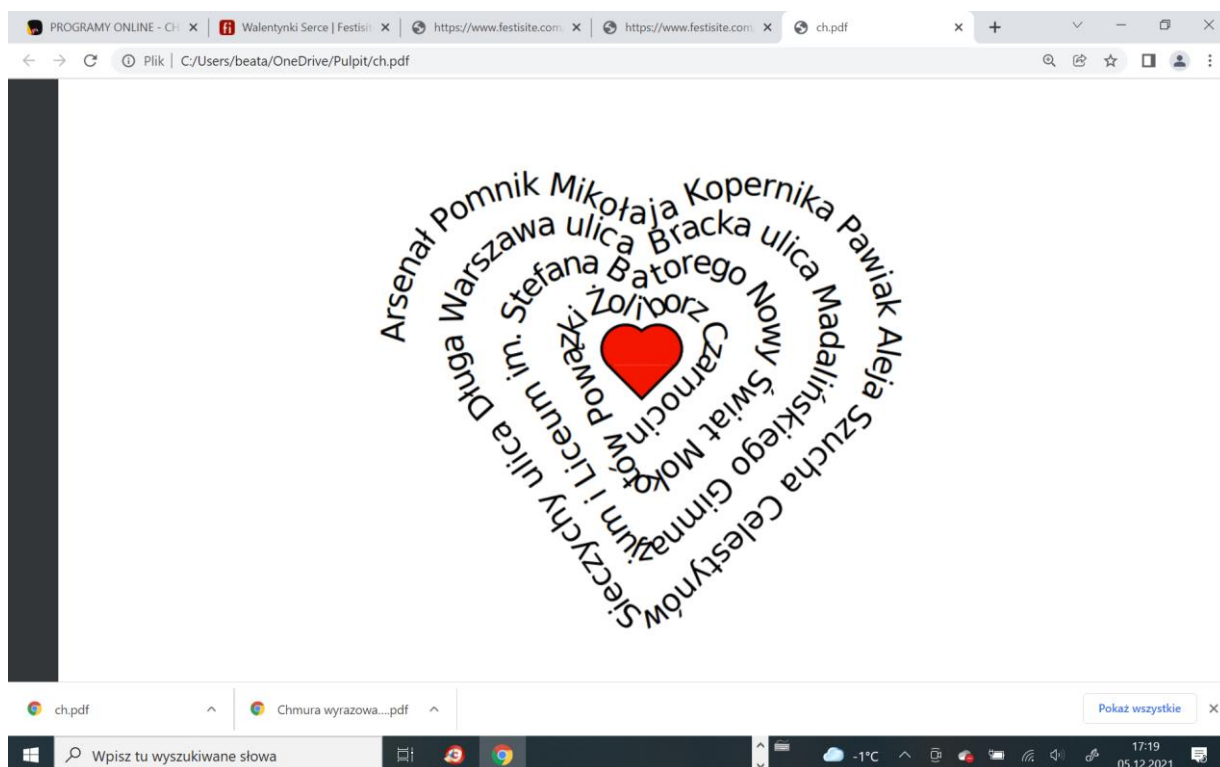
- Przykładowe zdjęcia kamieni powstałych jako efekty pracy na lekcji.
- Prtsc przykładowej realizacji chmury wyrazowej.
- Przykładowy program wycieczki do Warszawy śladami bohaterów „Kamieni na szaniec”.
- Relacje ze zrealizowanej wycieczki w szkolnych mediach – www i fb:
[Wycieczka programowa do Warszawy śladami bohaterów „Kamieni na szaniec” - relacja na stronie internetowej](#) [dostęp: 18.12.2021]

Załącznik nr 1:

Rysunek 1. Przykładowe zdjęcie kamieni powstałych jako efekty pracy na lekcji;
źródło: materiały własne

Załącznik nr 2:

Rysunek 2. Przykład chmury wyrazowej; źródło: <https://www.festisite.com/text-layout/valentine-heart/> [dostęp: 18.12.2021]

Załącznik nr 3

Przykładowy program wycieczki do Warszawy śladami bohaterów „Kamieni na szaniec”:

1. Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batorego, w którym uczyli się Rudy, Alek i Zośka - ul. Myśliwiecka 6.
2. Pomnik Mikołaja Kopernika, z którego Aleksy Dawidowski zjął niemiecką tablicę - ul. Krakowskie Przedmieście.
3. Miejsce odbicia Rudego, czyli okolice Arsenalu - ul. Długa 52.
4. Mauzoleum Walki i Męczeństwa, gdzie przesłuchiwany był Jan Bytnar - aleja Jana Chrystiana Szucha 25.
5. Muzeum Więzienia Pawiak, dokąd Rudy był przewożony - Dzielna 24/26.
6. Powązki, gdzie znajdują się groby bohaterów - ul. Powązkowska 1.

Załącznik nr 4

Relacje ze zrealizowanej wycieczki w szkolnych mediach – www i fb:

- [Wycieczka programowa do Warszawy śladami bohaterów „Kamieni na szaniec” - relacja na stronie internetowej](#) [dostęp: 18.12.2021]

Komentarz metodyczny

Informacje/ instrukcje/ wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla nauczyciela

Szanowny Nauczycielu,

do przeprowadzenia zaproponowanych przeze mnie zajęć potrzebujesz wyłącznie środków dydaktycznych wyszczególnionych w scenariuszu. Nie musisz posiadać zaawansowanych umiejętności informatycznych. Mając jedynie podstawowe kompetencje w zakresie TIK, jesteś w stanie poprowadzić powyżej opisane zajęcia bez dodatkowej pomocy technicznej.

Ponadto przeprowadzenie ujętych w scenariuszu zajęć nie wymaga z Twojej strony dodatkowo czasu na przygotowanie narzędzi; jest możliwe w systemie następujących po sobie kolejnych lekcji, kiedy nie masz możliwości znacznego przemodelowania warsztatu pracy.

Lekcję możesz również prowadzić w systemie stacjonarnym z wykorzystaniem narzędzi TIK dostępnych w Twojej szkole.

Twoja sojuszniczka w atrakcyjnym i skutecznym planowaniu lekcji zdalnych oraz miłośniczka literatury

Informacje / instrukcje / wskazówki techniczne do pracy zdalnej dla ucznia

Drogi Uczniu,

lekcja, którą Ci proponuję, to podróż literacka, dzięki której wkroczysz w świat bohaterów „Kamieni na szaniec” – będziesz podróżował śladami Rudego, Alka i Zośki, poczujesz się członkiem drużyny „Buki”.

Będzie Ci potrzebny jedynie zestaw środków dydaktycznych wskazanych powyżej oraz znajomość lektury. Im uważniej czytałeś książkę, tym wspanialszą przygodę przeżyjesz, a po tej lekcji z łatwością poradzisz sobie z wypracowaniem egzaminacyjnym, w którym chciałbyś przywołać „Kamienie na szaniec”.

Lubisz rysować? To wspaniale. Będziesz miał szansę pokazać swój talent. Kochasz podróże? Ta lekcja jest dla Ciebie. W czasach obostrzeń sanitarnych oraz pracy zdalnej, kwarantann i zagrożenia epidemicznego masz szansę na podróż zdalną, a następnie – kiedy to będzie możliwe i bezpieczne – na realizację prawdziwej wycieczki śladami bohaterów na bazie wypracowanego na lekcji materiału.

Życzę powodzenia nie tylko w czasie zaproponowanej lekcji, ale również na egzaminie.

Trzymam kciuki za udaną zdalną i rzeczywistą podróż śladami bohaterów oraz za wynik Twojego przyszłego egzaminu ósmoklasisty.

Materiały graficzne / załączniki (pliki do stworzonych materiałów) / multimedia (pliki)

1. Linki do stworzenia chmury wyrazowej:
 - [Padlet.com](https://padlet.com) [dostęp: 18.12.2021]
 - [Festicite.com](https://festicite.com) [dostęp: 18.12.2021]
2. [Mapa Google \(Warszawa\)](#) [dostęp: 18.12.2021]
3. Relacje ze zrealizowanej wycieczki:
 - [Wycieczka programowa do Warszawy śladami bohaterów „Kamieni na szaniec” - relacja na stronie internetowej](#) [dostęp: 18.12.2021]

Wskazówki do pracy z osobami ze zróżnicowanymi potrzebami rozwojowymi

1. Dla osób z dysleksją:

Zaleca się korzystanie z pakietu biurowego MS Office lub innego, dającego możliwość wskazywania wyrazów do skorygowania zapisu i dopiero później „wklejanie” wyrazów w chmurę.

Proponuje się zwrócenie szczególnej uwagi na poprawność zapisu tytułu książki (autorka scenariusza – jako czynny egzaminator OKE – dostrzega co roku znaczący problem z poprawnym zapisem tytułu). Wskazane jest również zwrócenie uwagi podczas lekcji prowadzonej za pośrednictwem MS Teams na poprawną pisownię nazwisk i pseudonimów głównych bohaterów. Znaczącą pomocą w tym zakresie może być nie tylko Whiteboard, ale również czat.

2. Dla uczniów niedowidzących

Proponuje się rezygnację z chmury wyrazowej na rzecz zapisu tabelarycznego bądź zapisu na czacie.

3. Dla uczniów niedosłyszących

Materiał nie wymaga dostosowań.

4. Dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim

Proponuje się rezygnację z pracy przy pomocy Mapy Google na rzecz wypisania po jednym najważniejszym wydarzeniu z każdego rozdziału książki i opcjonalnie wskazaniu miejsca tego zdarzenia.

5. Dla uczniów z niepełnosprawnością ruchową w zakresie górnych kończyn

Proponuje się rezygnację w wykonaniu grafik na kamieniach na rzecz działania o charakterze terapeutycznym – usprawniającym górne kończyny, np. modelowanie kamieni z masy plastycznej / plasteliny i opcjonalnie (jeśli sprawność na to pozwala) tworzenie muru z powstałych kamieni (z wyjaśnieniem nauczyciela, że napisy / grafiki zamieszczane były przez bohaterów na murach stolicy).

6. Dla uczniów ze spektrum autyzmu, w tym Zespołem Aspergera

Dostosowanie musi mieć charakter indywidualny, wynikający z zapisów w orzeczeniu oraz indywidualnym programie edukacyjno – terapeutycznym (nauczyciel może zainspirować się w/w propozycjami dla uczniów ze SPE).

3. Scenariusz zajęć dla klasy VIII szkoły podstawowej (język polski, historia)

Prowadzonych przez: nauczycieli języka polskiego i historii

Temat: „Siekiera, motyka, piłka, szklanka/We dnie nalot, w noc łapanka”, czyli o życiu w okupowanej Warszawie (na podstawie „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego).

Cele kształcenia - wymagania ogólne:

- wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury (I.1);
- znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii (I.2);
- kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej (I.5);
- rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji (IV.6).

Cele kształcenia – wymagania szczegółowe:

Uczeń:

- wykorzystuje w interpretacji fragmentów powieści kontekst historyczny (I.1.11);
- wyszukuje w tekście potrzebne informacje (I.2.1);
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie (I.2.2);
- świadomie wykorzystuje różne źródła informacji (IV.1);
- prezentuje wyniki swojej pracy (IV.6);
- formułuje własne opinie (IV.8).

Metody pracy:

1. burza mózgów,
2. dyskusja,
3. praca z tekstem,
4. ćwiczenie (uzupełnianie kart pracy),
5. metoda programowana z wykorzystaniem TIK (wyszukiwanie w internecie potrzebnych informacji).

Środki dydaktyczne:

- ZPE,
- tekst lektury obowiązkowej „Kamienie na szaniec” Aleksander Kamiński,
- tekst źródłowy,
- ćwiczenia on – line,
- piosenka (zasoby YouTube),
- film (zasoby YouTube),
- słownik terminów literackich.

Przewidywany czas: 90 minut

Przebieg zajęć:

1. Odtworzenie piosenki „Siekiera, motyka...”: [Zakazane piosenki – siekiera, motyka \(film\)](#) [dostęp: 2.12.2021]
2. Zwrócenia uwagi na to, że piosenka ma lekki charakter, ale niestety życie w okupowanej Warszawie było ciężkie.
3. Zaprezentowanie filmu „Warszawa 1939”: [Warszawa we wrześniu 1939 \(film\)](#) [dostęp: 2.12.2021]
4. Zaprezentowanie informacji historycznych. Nauczyciel udostępnia uczniom mapę pochodzącą z zasobów ZPE (Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką).
5. Uczniowie wskazują na mapie tereny wcielone do Rzeszy oraz Generalne Gubernatorstwo (wymieniają miasta).

Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką

Krystian Chariza i zespół.

Rysunek 1. Mapa Polski pod okupacją niemiecką i sowiecką; źródło:

<https://moje.zpe.gov.pl/a/anonymous/DGF4mCaOA/6sUDpMII> [dostęp: 2.12.2021]

6. Zapoznanie się z tekstem źródłowym: „Raport generała Michała Tokarzewskiego do gen. K. Sosnkowskiego z 9 I 1940 roku na temat sytuacji Polaków w Rzeszy i Generalnym Gubernatorstwie” oraz wykonanie ćwiczenia na platformie.

Raport generała Michała Tokarzewskiego do gen. K. Sosnkowskiego z 9 I 1940 roku na temat sytuacji Polaków w Rzeszy i Generalnym Gubernatorstwie

[...] Na ziemiach wcielonych panuje bezwzględny terror wobec ludności polskiej. Wywierane są bezwzględne represje w postaci rozstrzeliwania „winowajców” rzekomego terroru wobec mniejszości niemieckiej w okresie przedwojennym. [...] Tam, gdzie nie można wykryć „sprawców bezpośrednich”, rozstrzeliwuje się „odpowiedzialnych moralnie”: wybitniejszych obywateli danej miejscowości,

przywódców stronnictw politycznych, polskich działaczy społecznych itp., pobranych zakładników. Terror w mniejszych miastach jest ostrzejszy [...].

Na ziemiach „wcielonych” do Rzeszy masowe aresztowania są na porządku dziennym. Szczególnie ostre represje stosowane są wobec duchowieństwa i nauczycielstwa [...], ten sam los [...] jest udziałem korpusu polskiego sądownictwa, polskich działaczy zawodowych.

[...] W stosunku do ogółu ludności polskiej jest – na wielką skalę zakrojona – akcja wysiedlania, mająca na celu bardzo daleko idące osłabienie żywiołu polskiego drogą usunięcia bardziej czynnych społecznie i gospodarczo jednostek. Wobec wydalonych przymusowo stosuje się coraz ostrzejsze rygory.

Cały pozostawiony przez wysiedleńców majątek podlega konfiskacie. Na miejsce wysiedlonego żywiołu polskiego sprowadzają okupanci Niemców z państw bałtyckich, którzy opuszczają miejsce swojego dotychczasowego pobytu na mocy umowy z rządami tych państw [...]. Przybysze otrzymali mieszkania i warsztaty pracy po wysiedlonych Polakach. Niemców bałtyckich osiedla się przeważnie w miastach.

7. Udostępnienie uczniom ćwiczenia do wykonania na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej: [Materiały do cyklu lekcji: język polski i historia](#) [dostęp: 2.12.2021] (uczniowie wykonują ćwiczenie nr 4). W zasobach zostały umieszczone informacje, z których mogą skorzystać chętni uczniowie.

Jakie formy represji stosowanych przez okupanta niemieckiego wymienia w raporcie gen. Tokarzewski-Karaszewicz?

- Karani są tylko bezpośredni sprawcy „czynów niedozwolonych” przez okupanta.
- Represje okupanta dotyczą polską inteligencję (m.in. nauczycieli, sędziów).
- Jedną z najczęściej stosowanych represji są rozstrzeliwania.

Rysunek 2. Pytanie ćwiczeniowe z materiałów na platformie ZPE; źródło:

<https://moje.zpe.gov.pl/a/anonymous/DGF4mCaOA/6sUDpMIl> [dostęp: 2.12.2021]

- Stosowane są masowe wysiedlenia w celu osłabienia polskiego czynnika narodowego.
- W tekście przedstawiono tylko sytuację Polaków na ziemiach „wcielonych” do Rzeszy.
- Prześladowane są zwłaszcza osoby, które odgrywały istotną rolę społeczną, gospodarczą w swoich środowiskach.
- Represje często mają charakter odwetowy.
- W miejsce wysiedlonych Polaków przybywają m.in. Niemcy z państw bałtyckich.

Sprawdź

Pokaż odpowiedź

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rysunek 3. Pytanie ćwiczeniowe z materiałów na platformie ZPE; źródło:

<https://moje.zpe.gov.pl/a/anonymous/DGF4mCaOA/6sUDpMII> [dostęp: 2.12.2021]

8. Nawiązanie do wcześniejszej lekcji języka polskiego – przypomnienie okoliczności napisania utworu „Kamienie na szaniec” (czas, miejsce wydarzeń, bohaterowie). Przypomnienie terminu „literatura faktu” na podstawie słownika terminów literackich:

Literatura faktu – współczesna literatura narracyjna o charakterze przede wszystkim dokumentalnym, zazwyczaj częściowo beletryzowana, mająca na celu wiarygodną relację o prawdziwych wydarzeniach.

Udostępnienie uczniom ćwiczenia – tekst z lukami: [Ćwiczenie: kto, gdzie, kiedy?](#) [dostęp: 2.12.2021]

Wybierz właściwe określenia tak, by informacja była poprawna.

Kamienie na szaniec to nowela / powieść Aleksandra Kamińskiego /
 Aleksandra Kamińskiego , której akcja rozgrywa się podczas
 I wojny światowej / II wojny światowej , w okresie od stycznia /
 czerwca 1936 r. / 1939 r. do sierpnia / września
 1943 r. / 1945 r.

Rysunek 4. Pytanie ćwiczeniowe z materiałów na platformie ZPE; źródło:

<https://moje.zpe.gov.pl/a/anonymous/D112yP4mM/oJ9I8zWh> [dostęp: 2.12.2021]

9. Utrwalenie pojęć związanych z okupacją niemiecką. Udostępnienie ćwiczenia:

[Kamienie na szaniec – słowniczek](#) [dostęp: 2.12.2021]

Okupacja	☐	tajna niemiecka policja państwowa, która przede wszystkim terrorem zwalczała opór mieszkańców okupowanych ziem.
Mały sabotaż	☐	potoczne określenie symbolu Polski Walczącej składającego się z połączonych liter P W.
Szare Szeregi	☐	tajna działalność skierowana przeciwko istniejącej władzy, okupantowi
Dywersja	☐	kryptonim organizacji harcerskiej, czyli nazwa używana zamiast prawdziwej.
Konspiracja	☐	największe niemieckie więzienie na terenie okupowanej Polski; przeznaczone dla więźniów politycznych.
Arsenał	☐	zajęcie obcego terytorium zwykle przy użyciu siły zbrojnej.
Gestapo	☐	działania prowadzone na tyłach wojsk nieprzyjaciela w celu dezorganizacji jego działań wojennych, np. przez wysadzanie torów.
Lapanka	☐	obława na ludzi; jeden z głównych sposobów zatrzymywania/aresztowania ludzi przez okupanta.
Pawiak	☐	budynek miejski przeznaczony na skład broni; miejsce odbicia Rudego innych więźniów.
Kotwica	☐	akcja prowadzona w czasie okupacji hitlerowskiej, polegająca m.in. na pisaniu antyhitlerowskich haseł na murach, rysowaniu kotwic itp.

Rysunek 5. Ćwiczenie – słowniczek dotyczący „Kamieni na szaniec”; źródło:

<https://wordwall.net/pl/resource/14343738/polski/kamienie-na-szaniec-s%C5%82owniczek> [dostęp: 2.12.2021]

10. Czym zajmowali się bohaterowie „Kamieni na szaniec” przed wojną? Jakimi mieli plany?

- dyskusja.

Przykładowe odpowiedzi uczniów (na podstawie rozdziału „Słoneczne dni”):

- uczyli się,
- zdali maturę,

- należeli do drużyny harcerskiej,
- byli zakochani itp.

11. Jak zmieniło się życie bohaterów w czasie okupacji? Czym się zajmowali, aby pomóc finansowo swoim bliskim?

Udostępnienie ćwiczenia – puzzle: [Kamienie na szaniec](#) [dostęp: 2.12.2021]

Rysunek 6. Ćwiczenie – test polegający na ułożeniu obrazów z puzzli; źródło:
<https://moje.zpe.gov.pl/a/anonymous/DZ2HMMaVX/1ADft0PR> [dostęp: 2.12.2021]

12. Pierwsze zetknięcie bohaterów z wojną – na podstawie rozdziału „W burzy i we mgle”

- odczytanie fragmentów przedstawiających obraz Warszawy po klęsce wrześniowej.

Z jakimi przejawami życia okupacyjnego się stykali?

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

- żołnierze niemieccy na ulicach;
- zniszczone budynki;
- brak światła, gazu, wody;
- bieda;
- brak żywności;
- niemożność kontynuowania nauki;
- aresztowania;
- brak opału;

itp.

Wykonanie notatki w zeszycie.

13. Nauczyciel uświadamia uczniom, że w ten sposób żyli nie tylko mieszkańcy Warszawy, ale także mieszkańcy innych miast.

14. Ewaluacja zajęć: wheeldecide.com [dostęp: 2.12.2021]

Rysunek 7. Ćwiczenie – koło ułatwiające podsumowanie lekcji przez ucznia (ewaluacja); źródło:

<https://wheeldecide.com/index.php?c1=...dowiedzia%C5%82em+si%C4%99...&c2=...zapami%C4%99ta%C5%82em...&c3=...najbardziej+podoba%C5%82o+mi+si%C4%99...&c4=...najtrudniejsze+by%C5%82o...&t=Na+dzisiejszej+lekcji%3A&time=5>

[dostęp: 2.12.2021]

Bibliografia / Netografia:

- Drwal: dreamstime.com [dostęp: 2.12.2021]
- [Dzień w Warszawie](#) [dostęp: 2.12.2021]
- [Smak lata zamknięty w słoiku](#) [dostęp: 2.12.2021]
- [Okna](#) [dostęp: 2.12.2021]
- [Tajne nauczanie](#) [dostęp: 2.12.2021]
- [Znak Polski Walczącej](#) [dostęp: 2.12.2021]

4. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy II liceum ogólnokształcącego i technikum

Prowadzonych przez: nauczyciela języka polskiego.

Temat: Polska mitologia w „Weselu” S. Wyspiańskiego.

Cele kształcenia: wymagania ogólne:

I.5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

I.8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.

I.11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).

III.1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

IV.2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Uczeń:

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe I.1.8;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe [...] I.1.16;
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. [...] popularnonaukowych I.2.1;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2;
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.2.1;

- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska IV.1;
- wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej I.1.14;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny I.1.15;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości I.1.16.

Efekty kształcenia:

Uczeń:

- udowadnia, że Stanisław Wyspiański w „Weselu” zrywa z polskimi mitami romantycznymi i ideami pozytywistycznymi;
- wie, do jakich wydarzeń z przeszłości autor nawiązuje;
- omawia stosunek bohaterów do sprawy narodowej, uwzględniając: tradycję sarmacką, kwestię romantycznej walki o wolność;
- dokonuje dekonstrukcji narodowych mitów opisanych w „Weselu”.

Metody pracy:

- praca z tekstem literackim i krytycznoliterackim;
- praca w dokumencie z dysku google lub załączona do jamboardu (narzędzie google), lub whiteboardu (aplikacja Microsoft) – umożliwia pracę z całą klasą, zapisywanie na bieżąco wyników pracy przy równoczesnym podglądzie efektów;
- na platformie typu Classroom lub MS Teams.

Formy pracy:

- praca indywidualna,
- praca w grupach,
- burza mózgów,
- praca z całą klasą.

Środki dydaktyczne:

- tekst dramatu Stanisława Wyspiańskiego;
- link do strony: [Wesele – Stanisław Wyspiański](#) [dostęp: 11.01.2022];

- załączone w formie dokumentu teksty:
 - Franciszka Ziejki „Wesele” w kręgu mitów polskich”,
 - Jana Prokopa „Polskie uniwersum”;
- tabela w formie edytowalnej do wypełnienia po przeczytaniu podanych tekstów – może być w formie dokumentu z dysku google lub załączona do jamboardu (narzędzie google), lub whiteboardu (aplikacja Microsoft);
- link do aplikacji mentimeter.

Przewidywany czas:

lekcja – 90 minut.

Proponowany przebieg zajęć:

Nauczyciel, korzystając z platformy komunikacyjnej Classroom lub MS Teams, przedstawia uczniom kryteria sukcesu i omawia przebieg zajęć.

W pierwszej części uczniowie pracują wspólnie, wykorzystując burzę mózgów; w drugiej części każdy uczeń samodzielnie czyta załączone do platformy dokumenty tekstowe, a następnie odczytuje na forum klasy swoje wnioski; w trzeciej części lekcji klasa zostanie podzielona na 7 grup (pokoje) i każda otrzyma jedno zadanie do wykonania, a następnie wybrana osoba z grupy wypełnia tabelę zamieszczoną na platformie. Uczniowie wspólnie wyciągają wnioski z zapisanej pracy.

Część pierwsza: praca z całą klasą

Cel: uczeń określa sposób funkcjonowania mitów w świadomości narodów.

Cel szczegółowy:

- uczeń przypomina sobie definicję mitu;
- uczeń wskazuje przynajmniej dwie role, jakie pełnią mity w społeczeństwach;
- uczeń wymienia konsekwencje podtrzymywania mitów społecznych lub narodowych;
- uczeń podaje przynajmniej dwa przykłady mitów z dramatu Wyspiańskiego.

Część druga: praca samodzielna

Cel: uczeń określa, jaki był stosunek Wyspiańskiego do narodowych mitów.

Cel szczegółowy:

- uczeń czyta tekst Franciszka Ziejki „Wesele w kręgu mitów polskich”, a następnie wskazuje najważniejsze tezy opisane przez autora i zapisuje je w dokumencie Google, ewentualnie na Jamboard / Whiteboardzie;

- uczeń czyta tekst Jana Prokopa „Polskie uniwersum”, po czym określa problem poruszony w przywołanym artykule, wskazuje, jakie stanowisko wobec niego zajął autor, formułuje własne stanowisko;
- uczeń szuka potwierdzenia zawartych w przeczytanych tekstach tez w tekście „Wesela”.

Część trzecia: praca w grupach

Cel: uczeń wskazuje wszystkie mity zawarte w „Weselu” i uzasadnia, na czym polega ich dekonstruowanie przez Wyspiańskiego.

Cel szczegółowy:

- uczniowie wypełniają załączoną przez nauczyciela tabelę ze wskazanymi mitami w „Weselu” – dokonują krótkiego streszczenia danego mitu i opisują, w jaki sposób autor rozliczył się z nim w dramacie;
- uczniowie, na podstawie wypełnionej wspólnie tabeli, konstruują wnioski na temat kondycji społeczeństwa polskiego opisanego w dramacie Wyspiańskiego.

Ewaluacja zajęć:

Nauczyciel prosi o zalogowanie się uczniów do aplikacji mentimeter i odpowiedź na pytanie:

Czy należy się identyfikować z mitami i stereotypami narodowymi, czy starać się wyrwać z „polskiego «zakłętego kręgu»”? Uzasadnij krótko odpowiedź.

Odpowiedzi będą anonimowe i widoczne dla wszystkich uczniów. Będą stanowiły dla nauczyciela informację zwrotną, czy temat został zrozumiany i z jaką refleksją uczniowie opuszczają zajęcia.

Bibliografia (w tym netografia):

1. Prokop J., *Polskie uniwersum*, „Znak”, nr 390–391, listopad – grudzień 1987, s. 15–26.
2. Wyspiański S., *Wesele*, [w:] [Wolne lektury](#) [dostęp: 11.01.2022]
3. Ziejka F., *„Wesele” w kręgu mitów polskich*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1997.

Załączniki:

1. Fragment tekstu Franciszka Ziejki „Wesele w kręgu mitów polskich”.
2. Fragment tekstu Jana Prokopa „Polskie uniwersum”.
3. Tabela do uzupełnienia: Mity w „Weselu”.

Załącznik 1

Jan Prokop, *Polskie uniwersum* (fragmenty)

W skład kultury narodowej wchodzi zasób stereotypowych wyobrażeń tworzących *sui generis*¹ mitologię czy legendarium: matecznik archetypów-toposów. Identyfikując się z tym wspólnym dla wszystkich *universum*² znaków-symboli, określamy swoją przynależność narodową. Nie możnabyć pełnoprawnym członkiem narodowej wspólnoty bez partycypowania w owym *universum*, które otrzymaliśmy w spadku jako już dane, niejako poza naszą wolą i wiedzą, choć uznać je musimy świadomym już aktem woli za dobro wspólne. [...]

Wspólne *uniwersum* obdarzamy wartością, choć jest to wartość relatywna. Każdy naród czci bowiem innych bogów. [...] Pielęgnowanie własnego dziedzictwa nie przeszkadza poszanowaniu cudzego w jego inności. Poczucie tożsamości (czcąc mój świat wartości) wręcz warunkuje szacunek dla inności. Moje przeciw innemu przemienia się w moje wśród innych. Ale trudno szanować inność, nie nauczywszy się szanować tego, co własne.

[...] Wspólne *uniwersum* znaków-symboli obumiera i odnawia się, zachowując jednak ciągłość, jest bowiem gruntem, na którym spotykają się różne pokolenia.

Rozpoznawalne łatwo i wciąż aktualizowane (jest bowiem „arką przymierza między dawnymi i nowymi laty”), stanowi obszar emocjonalnie nacechowany, aktywny, „wspólny skarbiec”, „ojczyznę duchową”, w której czujemy się zadomowieni, którą zatem przeciwstawiamy domenie cudzej, „nie naszej”. Własne jest bowiem *eo ipso*³ ukochane i podziwiane. Umiłowanie powstaje z poczucia przynależności, tak kochamy, w przeciwieństwie do cudzego, nasze pole, zagrodę, wierzby i fujarki, piosenki i tańce, melodie i figury narodowego teatrum wyobraźni, figury powtarzalne, powszechne i łatwo rozpoznawalne, ale tylko przez nas! – ułana i spiskowca, więźnia i tułacza, dziewicę żegnającą powstańca i matkę oplakującą poległego syna.

Wszystko to tworzy naszą ojczyznę duchową.

Składają się na nią, oprócz historycznych, „bezimiennych” obrazów ludzi i ziemi, „duchowe szczątki” przechowywane w „skarbnicy narodowej”, czyli dzieje w pamięci zbiorowej. [...]

[...] Dysponując zbiorem *loci communes*⁴, zbiorem tych samych symboli członkowie wspólnoty narodowej komunikują sobie wzajemnie i utwierdzają swoją tożsamość. Wyodrębniają się więc od „obcych” szczególnym „sekretnym”, tj. im tylko właściwym,

sposobem komunikowania, jak spiskowcy okazując umówione „hasła” i „odzewy”.

Universum znaków - symboli pełni więc funkcję spoiwa, łączącego na poziomie wyobraźni i emocji – na podobieństwo więzi rodzinnej [...].

Spoiwem wiążącym narodową wspólnotę jest [...] także [...] obrzędowość, wspólny obyczaj nakazujący w szczególny sposób świętować „rok polski”. Ten zbiór przepisów („scenariusz”) nakazujących zachowywać się podobnie w określonych okolicznościach (Boże Narodzenie, Wielkanoc, obchodzenie imienin czy wesel etc.) reguluje życie danej społeczności odróżniając ją od innych. [...] Powtarzalność obyczaju i obrzędu sprawia, że stanowi on czynnik utrwalania zbiorowości – zapewnia jej ciągłość. [...]

Aby nie skamienieć w martwe posągi, „ojczyzna duchowa” bywa ustawicznie poddawana krytycznej rewizji i odnowie. Mitotwórcy i szydery, kapłani i błazny (burzyciele) okazują się więc równie pożyteczni, a kultowi tradycji zwykło towarzyszyć jej podważanie i obrażawianie pomników. Wszakże żywa wspólnota umie zachować równowagę między adoracją i bluźnierstwem. Literatom i artystom skarbiec narodowych toposów daje szansę, ale i stanowi wyzwanie. Ułatwiając porozumienie z szeroką publicznością, [...] jednocześnie ogranicza repertuar, narzuca „formę”, krępując wolność artysty [...]. Zespół narodowych toposów stanowi wtedy punkt wyjścia do twórczych przekształceń, zmienia się w partnera dialogu prowadzonego przez twórcę z odziedziczoną spuścizną. [...]

Narodowe legendarium nie jest jednak naszym jedynym *uniwersum* znakowym, jedynym pomieszkaniem *homo symbolici*, człowieka tworzącego symbole. Tkwimy w wielu nakładających się na siebie, rywalizujących, ale i dialogujących układach znakowych. Zakorzenie w określonym dziedzictwie nie wyklucza transcendowania go, przekraczania granic własnego świata i wymiany wartości. Tak poszczególne podnosi się do uniwersalnego, „a narodowe do ludzkości”. Tkwimy w polskim „zaklętym kręgu”, ale także w kręgu wyobrażeń judeochrześcijańskiej i greckorzymskiej Europy. [...] Narodowe *universum* nie jest więc jedynym obszarem, w którym istnieję jako *homo symbolicus*, ale jest domem – miejscem zakorzenia, z którego wyruszam w świat. Dom ów wciąż ulega przebudowie, jest poprawiany i odnawiany, ale aby był rzeczywiście miejscem zadomowienia, portem naszych rejsów, musi zapewniać ciągłość międzypokoleniową. [...]

[...] Emocjonalny ładunek tkwiący w „mateczniku archetypów” budzi niekiedy obawy umysłów trzeźwych. Sądzą one, że mógłby eksplodować w rękach demagogów wpędzając naród w nieszczęścia. [...] [Dlatego] polskość winna oczyścić się z nadmiernej adoracji świętych obrazów ojczyzny.

[...] Wyzute ze współczesnego skarbu symboli, który stanowi jeden z istotnych czynników narodowej tożsamości, społeczeństwo zmienia się [...] w przypadkowe zbiorowisko jednostek tracących poczucie zadomowienia w określonej – swojej własnej – ojczyźnie duchowej. Te luzem współmieszkające jednostki są szczególnie podatne na wszelkiego typu manipulacje. Ich pustkę zaludnia strach i nihilizm. [...]

1. łac. ‘swego rodzaju’; swoisty, osobliwy.

2. łac. ‘wszechświat’; całokształt, ogół, zbiór.

3. łac. ‘tym samym’.

4. łac. ‘miejsca wspólne’; gr. *topos koinos* – powtarzające się motywy, sytuacje, schematy postrzegania świata wspólne dla jakiegoś kręgu kulturowego.

Załącznik 2

Franciszek Ziejka, „Wesele w kręgu mitów polskich” (fragmenty)

Podczas każdego przedstawienia teatralnego „Wesela” rzuca się w oczy i na długo pozostaje w pamięci widzów obraz kolorowej, wesołej, dźwięczącej tańcem i muzyką weselnej wsi podkrakowskiej, obraz zamknięty w niepowtarzalnym rytmie wiersza, zaczarowany w pięknie mowy polskiej. Raz po raz uderza w nas feeria stubarwnych strojów ludowych. [...] Kolorowe kapoty i białe sukmany idą tu w zawody z wzorzystymi spódnicami i haftowanymi gorsetami, krasnymi wstążkami i pawimi piórami. [...] Goście Panny Młodej z chwilą przekroczenia progu weselnej izby przeszli istotną metamorfozę: przeobrazili się z obarczonych rozlicznymi kłopotami życia codziennego chłopów w żwawych, chętnych do śpiewu i tańca parobków, w dziarskich Krakowiaków. Wieś „weselna” to w pełnym tego słowa znaczeniu wieś „święteczna”, wieś ludzi szczęśliwych. [...] Ukształtowany na wzór samego Łokietka, chłop nie był groźny, był piękny i łagodny. [...] Potomek antycznych pasterzy, renesansowych oraczy i żeńców u progu wieku XX pełni tę samą funkcję społeczną, co jego przodkowie: przede wszystkim jest „interesującym” barwnym elementem krajobrazu polskiej Arkadii. [...] Idea [mitu piastowskiego] wsparta została na opowieści Gała o chłopskim rodowodzie pierwszej dynastii królów polskich. Politycy i pisarze demokratyczni z wieku XIX poczęli traktować ową opowieść alegorycznie,

jako figurę przyszłych dziejów narodu polskiego. Stawała się wówczas ona komponentem politycznego mitu „raclawickiego”, idei przypisującej chłopom decydującą rolę w przyszłym dziele odbudowy ojczyzny. [...] Z wojskowego punktu widzenia była bitwa raclawicka tylko jedną z potyczek w powstaniu obfitującym w bitwy o dużo większych rozmiarach. Zdawali sobie z tego sprawę Kościuszko i dowódcy powstańczych oddziałów, potwierdzają to wszyscy historycy. A przecież i jedni, i drudzy głosili i głoszą sławę tej potyczki: Raclawice zdobyły u nas sławę nie mniejszą niż Grunwald i Wiedeń, gdzie walczyły dziesiątki tysięcy żołnierzy. Ale bo też było zwycięstwo pod Raclawicami jednym z największych zwycięstw w naszej historii, nie militarnych, lecz moralnych. Oto bowiem do boju o Polskę wystąpili chłopci, przedstawiciele dawno już odsuniętego od życia narodowego stanu społecznego, tworzący własną formację wojskową. To był ów fakt, który narodowi żyjącemu w niewoli dodawał otuchy, który budził nadzieję lepszej przyszłości. [...] Chłopska kosa stała się rekwizytem teatralnym, nieodłącznym atrybutem obrazu „wsi spokojnej, wsi wesolej”, z bocianim gniazdem, pługiem i kolorową czapką z pawimi piórami. Tragiczne losy broni Bartoszewej przeczuł bodaj jeden tylko Wyspiański. [...] Wśród osób występujących w *Weselu* spotykamy *Dziada* [...]. Główne [...] zadanie *Dziada* w dramacie sprowadza się [...] do przywołania wydarzeń z przeszłości. [...] Jeszcze w dwudziestym wieku zapisywano po wsiach pieśni ludowe sławiące rabantów. Pamiętnikarze chłopscy zgodnie potwierdzają, że na przełomie XIX i XX wieku wielu chłopów uważało wydarzenia z 1846 roku za przejaw „sprawiedliwości dziejowej”. [...] Potwierdzał tę smutną prawdę Wincenty Witos w roku 1899, pisząc na łamach „*Przyjaciela Ludu*” o czasach młodości (urodził się w 1874 roku): „lud była to wielka, gruba, potężna masa, zginająca się jednak w kabłąk przed dziesiętnikiem lub pachołkiem pańskim. Ciemny, głupi, pokorny, uległy aż do podłości, stawał się jednak strasznym, w momencie gdy coś usłyszał o Polsce. Na każdego, kto mu wspominał o niej, patrzył krzywo i uważał za wroga”. [...] „O świadomości narodowej [chłopów] nie mogło być prawie żadnej mowy, bo i skąd? [...] Chłopi w swojej masie bali się Polski niesłychanie, wierząc, że z jej powrotem przyjdzie na pewno pańszczyzna i najgorsza szlachecka niewola. Powstania uważali za jakąś potworną zbrodnię, której nie umieli nazwać ani określić, a powstańców za dzikich, pomyłonych zbrodniarzy, będących plagą ludzkości”. [...] „nazwisko Szeli nie tylko było znane każdemu niemal chłopu, ale wymieniane nawet z dużym

szacunkiem. Starsi się chełpili z tego, że go osobiście widzieli. Młodzi słuchali opowiadania o nim z wielkim przejęciem. Nie wszystkim były znane jego czyny i niejednako też były oceniane. Wszyscy niemal zgadzali się jednak na to, że gdyby Szela był wyróżną szlachciców, to nie tylko, że chłopci staliby się zupełnie wolni, ale majątki szlacheckie przeszłyby w ich ręce”. [...] Szlacheccy autorzy dostrzegają w wydarzeniach roku 1846 przede wszystkim druzgocący dowód błędności zrodzonej wśród polistopadowych wygnańców koncepcji oparcia przyszłej wojny o niepodległość Polski na masach chłopskich. Popularny wśród romantyków mit racławicki otrzymał, zdawało się, w roku 1846 ranę śmiertelną. [...] Upatrywanie w chłopie polskim z przełomu wieków XIX i XX jeszcze jednego wcielenia krwawego Szeli, Szeli „potencjalnego”, nieobce było pokoleniu Wyspiańskiego. Możliwość powtórzenia się historii roku 1846 nakazywała przyjąć i głosić ideę solidaryzmu narodowego. Tym bardziej że rewolta społeczna była groźbą realną. [...] wizyta Szeli na weselnej scenie miała przypomnieć widzom i czytelnikom dramatu tragiczny moment powtórnej śmierci Polski: śmierci idei jej odbudowania przez lud czy też przy udziale ludu.

Załącznik 3

Treść mitu	Rozliczenie z mitem w „Weselu”
MIT RACŁAWICKI	
MIT CHŁOPA PIASTA	
MIT WSI SPOKOJNEJ, WSI WESOŁEJ	
MIT SOLIDARYZMU SPOŁECZNEGO	
MIT PRZYWÓDCZEJ ROLI INTELIGENCJI	

MIT RABACJI GALICYJSKIEJ	
MIT ARTYSTY MŁODOPOLSKIEGO	

5. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy II liceum ogólnokształcącego i technikum

Prowadzonych przez: nauczyciela języka polskiego

Temat: Być kobietą w XIX wieku i dziś. Kilka słów o emancypacji.

Cele kształcenia: wymagania ogólne:

I.1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.

I.5. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii.

III.1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.

III.3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.

III.4. Doskonalenie umiejętności retorycznych, w szczególności zasad tworzenia wypowiedzi spójnych, logicznych oraz stosowania kompozycji odpowiedniej dla danej formy gatunkowej.

IV.2. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji, w tym zasobów cyfrowych, oceny ich rzetelności, wiarygodności i poprawności merytorycznej.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Uczeń:

- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe I.1.8;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe [...] I.1.16;
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. [...] popularnonaukowych I.2.1;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację I.2.2;
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie III.2.1;
- rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska IV.1;

- wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej I.1.14;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny I.1.15;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości I.1.16.

Efekty kształcenia:

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem tekst publicystyczny,
- wskazuje perswazyjny charakter tekstu oraz środki językowe służące perswazyjnej funkcji tekstu,
- rozumie kwestię emancypacji kobiet,
- zabiera głos w dyskusji na temat stereotypów społecznych.

Metody pracy:

- praca z tekstem krytycznoliterackim;
- praca w dokumencie z dysku google lub załączona do jamboardu (narzędzie google), lub whiteboardu (aplikacja Microsoft) – umożliwia pracę z całą klasą, zapisywanie na bieżąco wyników pracy przy równoczesnym podglądzie efektów;
- praca na platformie typu Classroom lub MS Teams.

Formy pracy:

- praca indywidualna,
- burza mózgów,
- praca z całą klasą.

Środki dydaktyczne:

- tekst Elizy Orzeszkowej „Kilka słów o kobietach” (fragment z dowolnego podręcznika);
- link do filmu: Always #LikeAGirl;
- link do filmu: Niepokonana;
- załączone w formie dokumentu fragmenty tekstów:

- Chimamandy Ngozi Adichie Kochana Ijeawele albo manifest feministyczny w piętnastu wskazówkach,
- Agnieszki Graff „Świat bez kobiet”;
- tabela w formie edytowalnej do wypełnienia po przeczytaniu podanych tekstów – może być w formie dokumentu z dysku google lub załączona do jamboardu (narzędzie google), lub whiteboardu (aplikacja Microsoft);
- link do aplikacji mentimeter.

Przewidywany czas:

lekcja – 90 minut.

Proponowany przebieg zajęć:

Nauczyciel, korzystając z platformy komunikacyjnej Classroom lub MS Teams, przedstawia uczniom kryteria sukcesu i omawia przebieg zajęć.

W pierwszej części uczniowie pracują wspólnie wykorzystując burzę mózgów; w drugiej części każdy uczeń samodzielnie czyta załączone do platformy dokumenty tekstowe, ogląda załączone filmy, a następnie bierze udział w dyskusji; w trzeciej części lekcji klasa wspólnie wskaże retoryczne środki językowe służące perswazji w tekście publicystycznym, grupy uzupełniają tabelę zamieszczoną na platformie. Uczniowie wspólnie wyciągają wnioski z zapisanej pracy.

Część pierwsza: praca z całą klasą

Cel: uczeń określa sposób funkcjonowania bohaterki kobiecych w literaturze.

Cel szczegółowy:

- uczeń przypomina znane sobie bohaterki utworów literackich;
- uczeń wskazuje przynajmniej dwie bohaterki, które przełamują stereotyp;
- uczeń omawia stereotypowe postrzeganie kobiety w literaturze XVIII i XIX wieku;
- uczeń formułuje swoje zdanie przy pomocy narzędzi krytycznego myślenia: trzy słowa, dwa pytania, jedno porównanie/metafora, zapisuje je za pomocą chmury wyrazowej w aplikacji mentimeter.

Część druga: praca samodzielna

Cel: uczeń rozumie przyczyny emancypacji i istotę ruchu emancypacyjnego.

Cel szczegółowy:

- uczeń czyta tekst Elizy Orzeszkowej „Kilka słów o kobietach”, a następnie wskazuje najważniejsze tezy opisane przez autorkę i zapisuje je w dokumencie Google, ewentualnie na Jamboard / Whiteboard;
- uczeń ogląda film „Niepokonana” i wskazuje problemy, z jakimi spotykała się kobieta - naukowiec w XIX wieku;
- uczniowie ustalają definicję emacypantki, odróżniają emacypantkę od sufrażystki;
- uczeń czyta tekst Chimamandy Ngozi Adichie Kochana Ijeawele albo manifest feministyczny w piętnastu wskazówkach oraz omawia współczesne problemy związane z kwestią kobiecą;
- uczeń ogląda film „Like a girl” i wskazuje współczesne stereotypy związane z płcią;
- rozmowa zainicjowana tezą Simone de Beauvoir: Nikt nie rodzi się kobietą, tylko się nią staje;
- uczeń czyta tekst Agnieszki Graff Świat bez kobiet i konfrontuje jego tezy z zapisanymi wcześniej tezami tekstu Orzeszkowej - wspólne formułowanie wniosków na temat aktualności myśli emacypacyjnej.

Część trzecia: praca z całą klasą

Cel: uczeń wskazuje środki językowe służące perswazyjnej funkcji tekstu.

Cel szczegółowy:

- uczniowie wypełniają załączoną przez nauczyciela tabelę ze wskazanymi przykładami retorycznych środków służących funkcji perswazyjnej;
- uczniowie, na podstawie wypełnionej wspólnie tabeli, konstruują wnioski na temat cech wypowiedzi perswazyjnej.

Ewaluacja zajęć:

Ponowne zalogowanie się uczniów do aplikacji mentimeter i powtórzenie ćwiczenia: trzy słowa, dwa pytania, jedno porównanie/metafora dotyczącego hasła *kobieta* - porównanie wyników - dyskusja o ewentualnej zmianie użytych sformułowań. Odpowiedzi będą anonimowe i widoczne dla wszystkich uczniów. Będą stanowiły dla nauczyciela informację zwrotną, czy temat został zrozumiany i z jaką refleksją uczniowie opuszczają zajęcia.

Bibliografia:

- Orzeszkowa E., *Kilka słów o kobietach*, w tejże, *Wybór pism*, Warszawa 1952, s. 732-734.
- Ngozi Adichie Ch., *Kochana Ijeawele albo manifest feministyczny w piętnastu wskazówkach*, tłum. K. Karłowska, Zysk i S-ka, Poznań 2019, s. 19-24.
- Graff A., *Świat bez kobiet. Płeć w polskim życiu publicznym*, Warszawa 2001, s. 40-41, 212-213, 215.

Załącznik – tabela do uzupełnienia

środek językowy	przykład	funkcja
	Wierzę mocno... Wyobrażamy sobie...	
	Jestem kobietą emancypowaną!	
wyliczenie		
wyrazy nacechowane		

6. Scenariusz zajęć z języka polskiego dla klasy drugiej technikum

Prowadzonych przez: nauczyciela języka polskiego

Temat: Romantyzm, czyli inna nowoczesność – charakterystyka epoki.

Cele ogólne:

Uczeń:

- charakteryzuje główne założenia romantyzmu (Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów, I.1 ZP; Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces, I.2 ZP);
- charakteryzuje epokę w kontekście historycznym i historycznoliterackim (Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii, I.5 ZP; Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych, III.2 ZP; Rozwijanie zainteresowań humanistycznych, IV.1 ZP);

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna stereotypowe znaczenie słowa **romantyzm** (rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r., I.1.1 ZP);
- wyjaśnia genezę nazwy okresu literackiego (rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r., I.1.1 ZP);
- określa ramy czasowe epoki (rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska,

dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r., I.1.1 ZP);

- rozumie specyfikę romantyzmu polskiego (rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r., I.1.1 ZP);
- wskazuje cechy ideologii romantycznej (rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji, I.1.9 ZP);
- wyjaśnia hasła epoki romantyzmu np. irracjonalizm, fantastyka, młodość, bunt, orientalizm, ludowość, historyzm, mesjanizm, indywidualizm (rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji, I.1.9 ZP);
- wymienia twórców utworów romantycznych poznanych w szkole podstawowej (w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego, I.1.12 ZP);
- zna kontekst historyczny genezy epoki romantyzmu (wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny, I.1.15 ZP).

Metody pracy:

- praca z tekstem,
- „burza mózgów”,
- heureka (pytania i odpowiedzi),
- skojarzenia.

Środki dydaktyczne:

1. Komputer bądź laptop z zainstalowaną aplikacją Microsoft Teams.

2. Słuchawki i mikrofon współpracujące z aplikacją Microsoft Teams.
3. *Ponad słowami 2.1, Podręcznik do języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum, Zakres podstawowy i rozszerzony*, Wyd. Nowa Era.
4. Karta pracy nr 1.
5. Własna prezentacja multimedialna.

Przewidywany czas: 2 godz. lekcyjne.

Proponowany przebieg zajęć:

I. Wprowadzenie

1. Uczniowie na polecenie nauczyciela wymieniają nazwiska twórców romantycznych i tytułów ich dzieł poznanych w szkole podstawowej (np. Adam Mickiewicz – *To lubię*, *Pani Twardowska*, *Dziady cz. II*, *Reduta Ordoña*, *Pan Tadeusz*, Juliusz Słowacki – *Balladyna*).
2. Nauczyciel wyjaśnia związek pomiędzy potocznym rozumieniem słów **romantyzm** i **romantyczny** ('nastrojowy', 'uczuciowy') a podanymi utworami (np. wspomniane teksty cechują się dużym nagromadzeniem emocji, uduchowieniem, przypisywaniem znaczenia uczuciom).

II. Realizacja

1. Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie tekstów z podręcznika: *Nazwa i ramy czasowe epoki* oraz *Epoka rewolucji i narodziny nowej wrażliwości* (podręcznik, s. 10–11).
2. Nauczyciel udostępnia Kartę pracy nr 1 w aplikacji Microsoft Teams Profilu ogólnym klasy w zakładce Pliki i prosi o pobranie na własne urządzenia. Następnie nauczyciel prosi o elektroniczne wypełnienie zadań nr 1, 2 i 3. Po kilku minutach wybrani przez nauczyciela uczniowie udostępniają i czytają wypełnione karty odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów w danych zadaniach, na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Zadanie 1.

Uczniowie charakteryzują genezę nazwy epoki.

Polecenie: Scharakteryzuj genezę nazwy **romantyzm**.

Przykładowa odpowiedź:

Termin pochodzi od łacińskiego wyrazu **romanticus** ('niezwykły'); wcześniej przymiotnik **romantyczny** stosowano w odniesieniu do malowniczych i nastrojowych krajobrazów lub budowli, a także dzieł nawiązujących do średniowiecznych romansów rycerskich.

Zadanie 2.

Uczniowie określają ramy czasowe epoki.

Polecenie: Proszę określić czas trwania epoki w Europie i w Polsce.

Przykładowa odpowiedź:

Obszary	Daty początku romantyzmu	Daty końca romantyzmu
Europa	1789	1848–1849
Polska	1822	1864

Zadanie 3.

Uczniowie charakteryzują wydarzenia historyczne stanowiące genezę romantyzmu.

Polecenie: Przedstaw rolę wydarzeń historycznych w kształtowaniu się romantyzmu.

Przykładowa odpowiedź:

- Rewolucja francuska – zapoczątkowanie końca monarchii we Francji i zainicjowanie procesów demokratyzacyjnych w całej Europie.
- Wojny napoleońskie – rozpowszechnienie idei rewolucyjnych **liberté, égalité, fraternité**; zaktywizowanie się ruchów narodowościowych.
- Wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych – ustanowienie pierwszego demokratycznego państwa na świecie funkcjonującego na podstawie konstytucji; walka „o wolność waszą i naszą”.

3. Nauczyciel w aplikacji Microsoft Teams za pośrednictwem opcji Udostępnij zawartość udostępnia prezentację multimedialną, w której opisano kluczowe hasła romantyzmu. Sukcesywnie wyświetla kolejne slajdy i inicjuje określone aktywności uczniów.

Slajd 2.

Nauczyciel pisze na czacie polecenie: Powiedz, w czym przejawiał się romantyczny irracjonalizm?

Uczniowie wymieniają skojarzenia z terminem **irracjonalizm**. Po zapoznaniu się z treścią slajdu, określają, w czym przejawiał się romantyczny irracjonalizm.

Nauczyciel prosi o wypełnienie w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania nr 4, następnie chętni uczniowie prezentują odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 4.

Na bohaterów literackich często wybierano zjawy, duchy, upiory, twory wyobraźni poetyckiej – byty, których status ontologiczny trudno wytłumaczyć w sposób rozumowy. Głęboko ukrytych prawd o świecie szukano w sferach, które oświeceniowym racjonalistom zdawały się oznakami chorego umysłu lub zabobonami: w mitach, baśniach, natchnionych wizjach mistycznych, rojeniach szaleńców, zjawiskach paranormalnych, intuicji, duchowości. Miłość postrzegano jako siłę wymykającą się rozsądkowi. Człowiek zakochany postępował wbrew nakazom rozumu, targały nim gwałtowne emocje, motorem jego działań były namiętności – nierzadko zgubne dla bohatera.

Slajd 3.

Nauczyciel pisze na czacie polecenie: Wyjaśnij pojęcie **indywidualizm**.

Uczniowie charakteryzują, na czym polega indywidualizm. Wymieniają skojarzenia z tym terminem. Nauczyciel prezentuje slajd 3. i prosi uczniów o skonfrontowanie definicji z własnym wyobrażeniem, a dalej o wypełnienie w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania 5, następnie wybrani przez nauczyciela uczniowie prezentują odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 5.

Indywidualizm – pogląd uznający prymat wybitnej postaci nad zbiorowością.

W romantyzmie narodził się kult jednostki – osobowości nieprzeciętnej, geniusza cieszącego się autorytetem, objawiciela tajemnych prawd, przywódcy (narodu); nie każdy został obdarzony takimi przymiotami – zazwyczaj miał je poeta.

Slajd 4.

Nauczyciel inicjuje dyskusję: Co dla uczniów oznacza bycie młodym? Czy postrzegają swój wiek jako wyjątkową wartość (a jeśli tak, to dlaczego)? Co w młodości jest szczególnie wartościowe? Czy zgadzają się z romantyczną charakterystyką młodości (bunt, emocjonalność, impulsywność, bezkompromisowość) i jej idealizacją? Uczniowie wymieniają cechy w naturalny sposób kojarzące się z młodością.

Nauczyciel prezentuje slajd 4. i prosi uczniów o wypełnienie w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania nr 6 na podstawie dyskusji i definicji umieszczonej na slajdzie.

Po kilku minutach wybrani przez nauczyciela uczniowie prezentują odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 6.

Entuzjazm, bezkompromisowość, emocjonalność, bunt, przyjaźń.

Slajd 5.

Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat możliwych przyczyn buntu w XIX w.

Uczniowie podają luźne pomysły, charakteryzują własne wyobrażenia

o buntownikach, następnie nauczyciel prezentuje slajd 5. i prosi o wypełnienie

w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania nr 7. Po chwili wybrani przez nauczyciela uczniowie prezentują odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 7.

Romantyzm zakładał konflikt pomiędzy tym, co indywidualne a tym, co zbiorowe – człowiek powinien buntować się przeciw światu, który go tłamsi.

Slajd 6.

Nauczyciel prosi uczniów o wyjaśnienie terminu **fantastyka**. Uczniowie wymieniają cechy świata fantastycznego i konfrontują je z informacją umieszczoną na slajdzie.

Następnie nauczyciel prosi o wypełnienie w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania nr 8. Później wybrani przez nauczyciela uczniowie prezentują odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 8.

Występowanie w epoce zjaw, duchów, istot i scen fantastycznych nieistniejących w rzeczywistości.

Slajd 7.

Nauczyciel pyta uczniów, jak rozumieją pojęcie **lud**. Następnie na slajdzie 7 prezentuje przyczyny wprowadzenia przez poetów romantycznych ludowości do epoki. Nauczyciel prosi o wypełnienie w udostępnionej Karcie pracy nr 1 zadania 9. Następnie wybrani przez nauczyciela uczniowie prezentują odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 9.

Romantycy wynieśli kulturę ludową ponad zbiór skostniałych reguł rządzących sztuką oficjalną, zmieniając tym samym sposób postrzegania tradycji przez twórców oświeceniowych. Wierzenia ludowe, w których świat duchów współistniał ze światem żywych, pierwszorzędne miejsce przypisane nieokiełznanej naturze i moralność, kierująca się prostymi regułami, doskonale wpisywały się w ideologię romantyczną. Twórcy romantyczni traktowali folklor jako żywe źródło motywów i inspiracji, autentycznego języka. W ludowych podaniach, przepełnionych magią i duchowością, znajdowali prawdziwą wiedzę o świecie.

Slajd 8.

Nauczyciel prosi uczniów o wymienienie skojarzeń z terminami **orientalizm**, **orientalny**. Nauczyciel podkreśla właściwe odpowiedzi uczniów i konfrontuje je z informacjami umieszczonymi na slajdzie 8. Następnie uczniowie wypełniają w udostępnionej Karcie nr 1 zadanie 10. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 10.

Orientalna przestrzeń kojarzyła się z samotnością i ucieczką od świata.

Przedstawiciele kultury orientalnej (Arab, Kozak) symbolizowali niezależność, dumę,

spontaniczność, buntowniczość, autentyczność, kulturę nieskażoną, bardziej pierwotną niż europejska.

Slajd 9.

Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat: Z którą przestrzenią uczniowie czują większy związek: lokalną, narodową, europejską czy globalną i jakimi argumentami uzasadniają swoje stanowiska. Uczniowie próbują odpowiedzieć na pytanie, dlaczego w romantyzmie wzrosło poczucie tożsamości narodowej i jaki z tym związek ma historia własnego narodu. Następnie na podstawie wypowiedzi własnych i slajdu 9. uczniowie wypełniają w udostępnionej Karcie nr 1 zadanie 11.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 11.

W epoce romantyzmu ukształtowało się współczesne pojęcie narodu. Według romantyków, narodem nie była przypadkowa zbiorowość ludzi zamieszkujących dany teren i podlegających jednej władzy, lecz wspólnota, którą łączą pewne wartości, takie jak: religia, obyczaje, mity, język, świadomość historyczna. Poczucie tożsamości narodowej bierze się z jedności kultury, która nie ma nic wspólnego z uniwersalną kulturą oświeceniową, będącą sztucznym tworem salonów.

Slajd 10.

Nauczyciel, odwołując się do religii, pyta uczniów o wyjaśnienie terminu **mesjasz**, z kim kojarzy się to pojęcie (Jezus Chrystus). Uczniowie charakteryzują Chrystusa jako zbawiciela świata, a następnie oglądają slajd 10. Nauczyciel przedstawia podobieństwa między Chrystusem a narodem polskim. Następnie na podstawie wypowiedzi własnych i slajdu 10. Uczniowie wypełniają w udostępnionej Karcie nr 1 zadanie 12. Po kilku minutach uczniowie prezentują i odczytują wypełnione odpowiedzi. Nauczyciel zachęca innych uczniów do ewentualnego korygowania wypowiedzi uczniów, sam na bieżąco poprawia i koryguje błędy uczniów.

Przykładowe odpowiedzi uczniów:

Zadanie 12.

Niezawinione cierpienie Polski, podobnie jak męka Chrystusa, ma służyć wyzwoleniu wszystkich ludzi i narodów. Męczeństwo narodu polskiego uwzniosła go, nadaje cierpieniu wyższy sens, tłumaczy w kontekście religijnym upadek powstania listopadowego.

4. Po omówieniu prezentacji nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie tekstu z podręcznika *Romantyzm w Polsce* (podręcznik, s. 15), podkreślając, że na kształt epoki na ziemiach polskich istotny wpływ miało powstanie listopadowe.

Po kilku minutach uczniowie, chętni lub wskazani przez nauczyciela (najlepiej ci, którzy nie brali lub brali sporadyczny udział w lekcji), wyjaśniają, na czym polegał w Polsce spór romantyków z klasykami, wymieniają jego przedstawicieli.

Uczniowie charakteryzują ruch spiskowy i jego konsekwencje pod postacią powstania listopadowego.

Uczniowie charakteryzują skutki upadku powstania listopadowego, wyjaśniają pojęcie Wielkiej Emigracji.

III. Podsumowanie:

1. Nauczyciel prosi uczniów o wymienienie wszystkich haseł romantyzmu, które poznali na dwóch lekcjach. Wszyscy uczniowie zapisują je na czacie.

2. Nauczyciel odczytuje dane pojęcie i wskazuje konkretnych uczniów do krótkiego ich wyjaśnienia.

3. W miarę możliwości czasowych nauczyciel proponuje konkurs „Kto pierwszy ten lepszy”. Nauczyciel czyta wyjaśnienie poszczególnych haseł bez podawania ich nazwy. Uczeń, który pierwszy domyśli się prawidłowej odpowiedzi, klika przycisk „łapki”.

Bibliografia:

1. *Ponad słowami 2.1, Podręcznik do języka polskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum, Zakres podstawowy i rozszerzony*, Wyd. Nowa Era.

Załączniki:

1. Karta pracy nr 1.
1. Wyjaśnij genezę nazwy epoki.

2. Uzupełnij tabelę.

Obszary	Daty początku romantyzmu	Daty końca romantyzmu
Europa		
Polska		

3. Na podstawie tekstu *Epoka rewolucji i narodziny nowej wrażliwości* (podręcznik, s. 11) przedstaw rolę podanych wydarzeń historycznych w kształtowaniu się nowej epoki.

Wydarzenia historyczne	Następstwa społeczne i polityczne wydarzeń
Rewolucja francuska	
Wojny napoleońskie	
Wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych	

4. Napisz, w czym przejawiał się romantyczny irracjonalizm.
5. Wyjaśnij pojęcie *indywidualizm elitarny* i wymień skutki takiej koncepcji jednostki w romantyzmie.
6. Wymień cechy młodości, które mogły szczególnie przypaść do gustu romantykom.
7. Wyjaśnij, w jaki sposób bunt wiąże się z romantycznym pojmowaniem świata?
8. Scharakteryzuj romantyczną fantastykę.
9. Wyjaśnij, dlaczego romantycy wprowadzili ludowość do kultury oficjalnej?
10. Wyjaśnij, dlaczego w romantyzmie wykorzystywano motywy orientalne?
11. Wyjaśnij, czym dla romantyków była historia.
12. Wyjaśnij, na czym polega mesjanizm narodu polskiego.

2. Własna prezentacja multimedialna.

Romantyzm, czyli inna nowoczesność – charakterystyka epoki

2. Hasła epoki romantyzmu

a) **Irracjonalizm** – przeciwstawia się racjonalnemu (oświeceniowemu) poznawaniu rzeczywistości. Irracjonalizm nakazuje poszukiwać prawdy tylko za pomocą środków pozarozumowych takich jak: intuicja, przeczucie, wiara, instynkt.

3. Hasła epoki romantyzmu

b) **Indywidualizm** – jednostkowość, poczucie odrębności i wyizolowania człowieka. Bohaterowie romantyczni byli wyobcowani, czuli się wyjątkowi na tle społeczeństwa.

4. Hasła epoki romantyzmu

c) **Młodość** – to nośnik wartości takich jak uczucie, wiara, uniwersalne braterstwo. Była efektem przemiany ideologicznej związanej z odrzuceniem doświadczenia i mądrości życiowej na rzecz entuzjazmu, bezkompromisowości, emocjonalności i buntu (cech przynależnych młodemu wiekowi). Na znaczeniu zyskały więzi koleżeństwa, przyjaźni, braterstwa, wspólnot o charakterze spiskowym.

5. Hasła epoki romantyzmu

d) **Bunt** – wiązał się z nieusuwalnym rozdarciem pomiędzy człowiekiem a światem i niemożnością pogodzenia się z rzeczywistością zewnętrzną. Skierowany był przeciw krępującej indywidualizm konwencji, nierozumiejącym ludziom, niesprawiedliwej sytuacji społecznej czy dziejowej, Bogu. Często prowadził do samobójstwa.

6. Hasła epoki romantyzmu

e) **Fantastyka** – ogół nadprzyrodzonych, niezwykłych, istniejących w wyobraźni twórców, zjawisk i istot, które pojawiają się w romantycznej literaturze.

To fauny, duchy, widma, diabły istniejące równoprawnie z osobami realnymi w utworach epoki.

7. Hasła epoki romantyzmu

d) **Ludowość** – to wykorzystywanie podań i legend ludu. Wiele tematów romantycznych zostało zaczerpniętych z ludowych opowiadań. Interpretacja zjawisk prezentowana przez romantyków przebiegała wg wierzeń i moralności ludowej.

8. Hasła epoki romantyzmu

e) **Orientalizm** – to zachwyty tradycją arabską, perską, chińską, który zaowocował w utworach romantycznych opisem egzotycznych krajobrazów, akcją umieszczaną w tamtych rejonach oraz opisem bogactwa obyczajów wschodnich.

9. Hasła epoki romantyzmu

e) **Historyzm** – romantycy wykorzystywali historię własnego narodu, umieszczając akcję utworów w czasach średniowiecza czy czerpiąc tematy z historycznych kronik. Przeszłość narodu, jego tradycja i religia, była głównym źródłem wartości kształtujących tożsamość narodową.

Np.: *Konrad Wallenrod* A. Mickiewicza

10. Hasła epoki romantyzmu

f) **Mesjanizm** – to przypisywanie jednostce lub całemu narodowi misji posłannictwa wobec ludzkości. Jednostka – mesjasz wybrana jest, by dla idei ogólnej poświęcić siebie. Naród – mesjasz cierpi za inne kraje, a swoim cierpieniem ma okupić ich wolność.

Np.: *Dziady cz. III A.* Mickiewicza